

Penglibatan Wanita Melayu sebagai Wakil Rakyat Dewan Undangan Negeri, 1999-2008

Involvement of Malay Women as Representatives in the State Legislative Assembly in Malaysia, 1999-2008

Fatimi Hanafi¹, Zulkanain Abdul Rahman², Arba'iyah Mohd Noor³

¹*Centre for the Initiation of Talent And Industrial Training (CITra), Universiti Malaya, Kuala Lumpur*

^{2,3}*Jabatan Sejarah, Fakulti Sastera dan Sains Sosial, Universiti Malaya, Kuala Lumpur*
Email: fatimi@um.edu.my

Abstrak

Penglibatan wanita Melayu dalam politik di Malaysia semakin meningkat sejak mutakhir ini. Wanita juga mampu memacu dan berusaha sendiri untuk menjadi wanita berjaya dan berkaliber termasuk menjadi wakil rakyat di Dewan Undangan Negeri dan juga Parlimen. Keupayaan mereka menguruskan organisasi dan kehebatan daya kepimpinan mereka semakin memberangsangkan. Mereka bukan lagi sekadar layak untuk menguruskan rumahtangga semata-mata. Kini mereka berada di barisan hadapan seiring dengan kaum lelaki dalam membuat keputusan penting untuk kestabilan dan keharmonian negara. Dalam kertas kerja ini membincangkan mengenai penglibatan Wanita Melayu sebagai wakil rakyat Dewan Undangan Negeri di Malaysia 1999-2008.

Kata Kunci:wanita Melayu, wakil rakyat, Dewan Undangan Negeri

Abstract

Malay women's participation in politics in Malaysia has been increasing lately. This article discusses the Malay women's participation in the elections of Malaysia. The discussion heightens their ability to organize the administration of the institution and their capability to lead a country to deliver good impact to the citizen of the country. Their ability to manage organization and leadership impresses the society. They are not eligible to manage the household only. Now they are at par with men in decision-making for a stable and harmonious nation. This paper discusses involvement of Malay women in Malaysia as representatives in the State Legislative Assembly, 1999 -2008.

Keywords:Malay woman, representatives, State Legislative Assembly

Pengenalan

Pada Pilihan Raya Umum 1999, Barisan Nasional berjaya memperolehi 280 kerusi Dewan Undangan Negeri di Semenanjung Malaysia, PAS mendapat 99 kerusi, KEADILAN mendapat 4 kerusi dan DAP mendapat 11 kerusi kesemuanya berjumlah 394 kerusi (*Almanak Keputusan Pilihan Raya Umum Parlimen & Dewan Undangan Negeri 1959-1999, 2004*) (Hoi Hui Ling, 2011). Pada Pilihan Raya Umum 2004 telah menyaksikan 1,121 calon bertanding untuk merebut sebanyak 505 buah kerusi Dewan Undangan Negeri. Mereka ini merupakan calon-calon bagi sembilan buah parti politik termasuk 31 orang calon Bebas. Walaupun begitu hanya calon-calon dari tiga parti politik iaitu dari Barisan Nasional (BN), Parti Islam SeMalaysia (PAS), *Democratic Action Party* (DAP) dan seorang calon Bebas yang berjaya memenangi kerusi yang dipertandingkan. Barisan Nasional telah berjaya memenangi 453 kerusi, PAS 36 kerusi, DAP 15 kerusi manakala Keadilan dan Bebas tidak memenangi sebarang kerusi Dewan Undangan pada PRU 2004. Manakala pada PRU 2008 yang diadakan pada 8 Mac 2008, terdapat 505 kerusi DUN di mana 80 kerusi DUN ditandingi oleh wanita termasuk dua orang calon yang bertanding serentak bagi kerusi Parlimen. Calon-calon tersebut mewakili parti-parti utama iaitu UMNO, *Malaysian Chinese Association* (MCA), *Malaysian Indian*

Congress (MIC), Parti Gerakan Rakyat Malaysia (Gerakan), Parti Pesaka Bumiputera Bersatu (PBS), *Democratic Action Party* (DAP), Parti Islam Se-Malaysia (PAS), Parti Keadilan Rakyat (PKR) atau (KEADILAN). (Hoi Hui Ling, 2011) (Malaysiakini.com, 9 April 2013).

Sebenarnya wanita Melayu telah diberi peluang menjadi calon yang bertanding di Dewan Undangan Negeri di Malaysia bermula pada Pilihan Raya Umum 1959 sehingga sekarang. Justeru itu selepas tahun 1999 keadaan menunjukkan perkembangan yang begitu membanggakan apabila ramai calon wanita telah mengambil peluang untuk bertanding dalam Pilihan Raya Umum. Kertas kerja ini membincangkan mengenai wakil rakyat wanita Melayu yang berjaya menjadi wakil rakyat dalam parti PAS dan PKR. Tumpuan kajian ini berdasarkan tiga Pilihan Raya Umum iaitu PRU 1999, PRU 2004 dan PRU 2008. Sepanjang tempoh 1999-2008 ini, pencapaian wanita Melayu dapat dilihat menerusi jumlah undi yang diperolehi.

Wakil Rakyat PAS, 1999-2008

Pada Pilihan Raya Umum 1999, PAS tidak meletakkan seorang pun calon wanita untuk bertanding. Bagi pucuk pimpinan PAS keadaan dan suasana politik pada ketika itu masih membawa kemudaratan kepada wanita untuk menjadi wakil rakyat dan tidak membenarkan penglibatan mereka. Menurut Presiden PAS pada ketika itu, katanya:

“Halangan sekarang ialah suasana dan adab pertandingan yang melibatkan muslimat sangat tidak sesuai. Kita tidak mahu muslimat kita terdedah dengan suasana sedemikian rupa. Bagaimanapun jika adab yang dikehendaki di dalam Islam itu wujud, kaum wanita boleh diberi peluang untuk bertanding dalam pilihan raya” (*Harakah*, 4 Jun 1999).

Namun begitu pencapaian PAS pada kali ini adalah yang terbaik dalam sejarah buat pertama kali apabila berjaya mendapat 27 kerusi Parlimen dan menawan dua negeri iaitu Kelantan dan Terengganu. Secara ringkas mengenai Pilihan Raya Umum ini menurut Naib Presiden PAS pada ketika itu, Mustafa Ali telah berkata:

PAS mula menunjukkan tanda-tanda dapat bertapak di Pahang apabila memenangi enam daripada 38 kerusi yang dipertandingkan untuk Dewan Undangan Negeri (DUN). PAS pada Pilihan Raya Umum ke-10 lepas mensasarkan untuk menawan Kedah, Kelantan, Terengganu dan Perlis. Kita dapat kekalkan Kelantan dan tawan Terengganu, kini mungkin Pahang untuk negeri kelima sasaran kita” (*Utusan Malaysia*, 1 Disember 1999).

Sebenarnya PAS mendapat faedah yang paling banyak melalui pembentukan pakatan pembangkang dan merupakan antara faktor yang membantu kemenangan mereka di Pahang pada kali ini, begitu juga di kawasan-kawasan yang lain seperti di Kedah dan Perak. Sebelum ini PAS tidak mempunyai seorang pun wakil di Dewan Undangan Negeri Perlis, Pahang, Perak dan Selangor dan hanya dua wakil di Kedah, tujuh di Terengganu dan 26 di Kelantan (*Utusan Malaysia*, 1 Disember 1999). Keadaan ini juga turut membuka ruang kepada wanita untuk menyertai pilihan raya yang akan datang apabila melihat perubahan masyarakat menerima parti PAS sebagai wakil rakyat mereka pada kali ini agak membanggakan. Situasi ini juga menunjukkan tentang perubahan pandangan yang terdapat dalam parti PAS apabila menerima kehadiran wanita. Sebagai contoh perantikan Senator Hajjah Kalthom Othman, mantan Ketua Dewan Muslimat PAS telah diberi kepercayaan selama dua penggal sebagai Senator (1991-1999) demi membawa suara muslimat atau wanita ke Dewan Negara. Selepas itu juga Hajjah Jamilah Ibrahim dan Hajjah Hunaizah pula dilantik sebagai Senator. Pada muktamar tahunan PAS kali ke-49, menerusi ucapan Dasar Presiden PAS, PAS akan memberikan peranan yang lebih besar kepada wanita dalam parti dan juga masyarakat serta akan meletakkan calon wanita untuk bertanding dalam pilihan raya. Sebagai contoh di Terengganu, PAS sudah menyediakan peruntukan undang-undang sekiranya tiada calon wanita yang menang, wakil wanita akan dilantik

menjadi wakil rakyat tanpa kawasan¹ (Riduan Mohamad Nor, 2009). Seterusnya pada PRU 2004 barulah PAS telah membuka ruang wanita untuk bertanding dalam Pilihan Raya Umum. Berikut merupakan jadual ahli Dewan Undangan Negeri yang berjaya menjadi wakil rakyat di seluruh negara.

Jadual 1: Ahli Dewan Undangan Negeri (DUN) PAS 2004

Calon dan parti	Kawasan Parlimen dan DUN	Jumlah pengundi yang keluar mengundi	Jumlah undi yang diperolehi	Majoriti	Peratus kemenangan
Rohani Binti Ibrahim (PAS) mengalahkan Che Mansor Adabi Bin Che Hassan (BN)	P021/N008 Dun Tanjong Mas, Kelantan	13, 375 (77.43 %)	8, 015	2, 789 (21.06 %)	60.53 %

Sumber: *Utusan Malaysia*, 28 Mac 2004, *Utusan Malaysia*, 23 Mac 2004.

Berdasarkan jadual 1 di atas calon wanita PAS iaitu Rohani Binti Ibrahim yang bertanding di kawasan N8 DUN Tanjong MAS, Kelantan berjaya mengalahkan Che Mansor Adabi bin Che Hassan dengan memperolehi undi sebanyak 8,015 dengan majoriti 2,789. Calon BN, Che Mansor Adabi berjaya memperolehi undi sebanyak 5,226. Pada tahun ini Rohani Binti Ibrahim merupakan satu-satunya wanita Melayu dari Parti PAS yang berjaya menjadi wakil rakyat. Keadaan ini menunjukkan wanita PAS juga turut diberi peluang dan diterima oleh masyarakat di Kelantan menjadi wakil rakyat mereka dalam sidang Dewan Undangan Negeri bagi mewakili suara wanita di situ. Di Negeri Selangor, PAS turut meletakkan dua orang calon untuk bertanding pada tahun ini namun mereka gagal dalam pilihan raya ini. Mereka ialah Halimah Ali yang bertanding di Selat Kelang (N45) yang berjaya memperolehi undi sebanyak 6,508. Manakala Mastura Muhamad di Seri Setia (N32) hanya berjaya memperolehi undi sebanyak 5,770. Walaupun hanya seorang calon wanita yang berjaya mewakili wanita PAS, perubahan ini sedikit sebanyak membawa impak yang positif kerana PAS yang dilabelkan sebagai parti yang tidak mementingkan kaum hawa.

Berdasarkan jadual 2 di bawah terdapat 4 calon PAS yang berjaya menjadi ahli Dewan Undangan Negeri (DUN) di Malaysia pada tahun 2008. Calon Siti Aishah Binti Ghazali mengalahkan Mohd Hadzir Bin Ismail (BN) di N33 DUN Merbau Pulas, Kedah. Siti Aishah berjaya memperolehi 58.57 peratus undi dengan majoriti sebanyak 17.13 peratus. Rohani Binti Ibrahim pula mengalahkan Khazuni Binti Othman (BN) di DUN Tanjong Mas Kelantan dengan memperolehi 68.84 peratus kemenangan. Beliau merupakan calon yang tertinggi peratus kemenangan dalam kalangan empat wakil rakyat wanita PAS pada tahun 2008. Jumlah ini cukup membanggakan kerana melebihi 60 peratus daripada pengundi yang keluar mengundi menyokong wakil wanita PAS. Seterusnya Halimah Ali mengalahkan Norliza Binti Ahmad (BN) di DUN Selat Klang, Selangor dengan majoriti kemenangan sebanyak 53.31 peratus dan merupakan peratus terendah berbanding wakil rakyat wanita PAS yang lain. Jumlah undi yang diperolehi sebanyak 21,787 undi iaitu 75.37 peratus. Manakala bagi Wan Ubaidah Binti Omar pula, beliau berjaya dan menang tanpa bertanding di DUN Kijang, Kelantan. Kejayaan yang diperolehi oleh keempat-empat calon wanita Melayu dari parti PAS ini turut memberi makna dan kesan kepada parti itu kerana masyarakat telah mulai menerima calon wanita PAS. Namun begitu, di Pulau Pinang pula, PAS telah meletakkan seorang calon sahaja iaitu Asnah Hashim yang bertanding di kawasan Bayan Lepas (N38). Namun, beliau tewas dengan undi sebanyak 6,164 sahaja. Di Pahang pula PAS meletakkan dua orang calon wanita namun gagal di tangan calon Barisan Nasional. Mereka ialah Nuridah Mohd Salleh yang bertanding di kawasan Tahan (N9) dengan mendapat undi sebanyak 3,755 dan Azizah Khatib di kawasan Kuala Sentul (N25) di mana beliau berjaya memperolehi undi sebanyak 3,008. Di Kedah pula, calon wanita PAS yang kalah ialah Rohani Abdul Mutalib di Jitra (N6) dengan mendapat undi 9,807. Secara ringkas mengenai keputusan calon wanita PAS yang berjaya menjadi ahli Dewan Undangan Negeri di Malaysia pada Pilihan Raya Umum 2008 bermula di Kedah iaitu Siti Aishah Binti Ghazali (PAS) telah berjaya memperolehi undi sebanyak 12,224 undi dan majoriti kemenangan sebanyak 3,576 undi. Beliau turut menewaskan Mohd Hadzir Bin Ismail (BN) yang mendapat 8,648 undi di kawasan N33 DUN Merbau Pulas, Kedah. Wan

¹Lihat teks Ucapan Dasar Muktamar tahunan PAS Kali Ke-49, pada 12 September 2003 bertempat di Markaz Tarbiah PAS Pusat Teman Melewar.

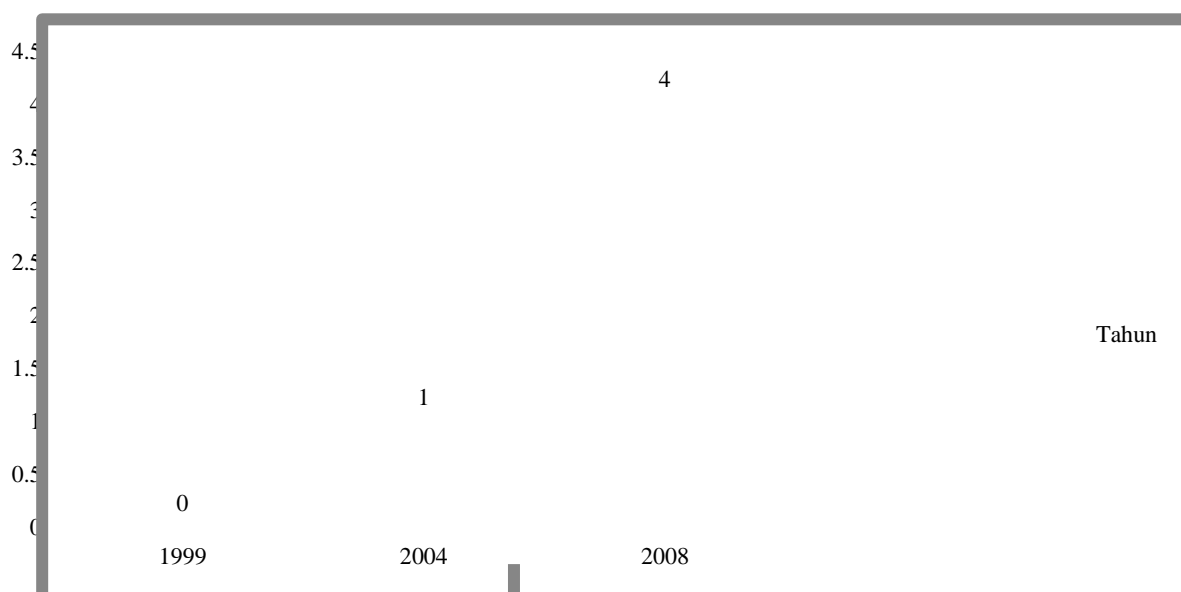
Ubaidah Binti Omar (PAS) N5 DUN Kijang, Kelantan telah berjaya menawan kerusi di situ dengan menang tanpa bertanding. Rohani Binti Ibrahim (PAS) pula telah berjaya dengan jumlah undi yang diperolehi sebanyak 11,095 dan majoriti 6,112 undi. Beliau telah berjaya mengalahkan Khazuni Binti Othman (BN) dengan undi sebanyak 4,983 di kawasan N08 DUN Tanjong Mas, Kelantan. Di Selangor pula, Halimah Ali (PAS) berjaya memperolehi 11,437 undi dengan majoriti 1,459 undi serta mengalahkan Norliza Binti Ahmad (BN) yang bertanding di kawasan N45 DUN Selat Klang, Selangor. Norliza mengalami kegagalan dengan memperolehi undi sebanyak 9,978.

Jadual 2: Ahli Dewan Undangan Negeri (DUN) PAS 2008

Calon dan parti	Kawasan Parlimen dan DUN	Jumlah pengundi yang keluar mengundi	Jumlah undi yang diperolehi	Majoriti	Peratus kemenangan
Siti Aishah Binti Ghazali (PAS) mengalahkan Mohd Hadzir Bin Ismail (BN)	P017/N33 Dun Merbau Pulas, Kedah	21,355 (79.59 %)	12,224	3,576 (17.13 %)	58.57 %
Wan Ubaidah Binti Omar (PAS)	P020/N05, Dun Kijang, Kelantan				Menang tanpa bertanding
Rohani Binti Ibrahim (PAS) mengalahkan Khazuni Binti Othman (BN)	P021/N08 Dun Tanjong Mas, Kelantan	16,273 (79.24 %)	11,095	6,112 (37.92 %)	68.84 %
Halimah Ali (PAS) mengalahkan Norliza Binti Ahmad (BN)	P109/N45 Dun Selat Klang, Selangor	21,787 (75.37 %)	11,437	1,459 (6.80%)	53.31 %

Sumber: Diubahsuai dari *Utusan Malaysia*, 8 Mac 2008, Dewan Masyarakat Edisi Khas PRU12, 2008, hlm.3, New Straits Times, 10 Mac 2008.

Berikut merupakan perbandingan pencapaian Wanita PAS sepanjang tempoh tiga pilihan raya di mana pada tahun 1999 PAS tidak meletakkan sebarang calon wanita. Berdasarkan Rajah 1 di atas, calon wanita dalam PAS telah berjaya menjadi ahli Dewan Undangan Negeri bermula pada tahun 2004 apabila PAS telah meletakkan calon wanita dalam Pilihan Raya Umum. Pada tahun 2008 kelihatan agak memberangsangkan apabila jumlah calon wanita yang berjaya meningkat kepada 4 orang berbanding satu calon pada tahun 1999. Keadaan yang berlaku ini juga sekaligus menolak dakwaan segelintir masyarakat yang melihat PAS parti yang tidak mementingkan penglibatan wanita sebagai calon atau wakil rakyat dalam Dewan Undangan Negeri.

Sumber: Diubahsuai dari *Utusan Malaysia*, 28 Mac 2004, *Utusan Malaysia*, 23 Mac 2004, *Utusan Malaysia*, 8 Mac 2008, Dewan Masyarakat Edisi Khas PRU12, 2008, hlm.3, New Straits Times, 10 Mac 2008.

Rajah 1: Perbandingan Pencapaian Wanita PAS (DUN) 1999-2008

Wakil Rakyat DUN Parti Keadilan Rakyat (PKR atau KEADILAN), 1999-2008

Walaupun Parti Keadilan Rakyat atau KEADILAN ditubuhkan pada tahun 1999, penerimaan masyarakat kepada calon wanita dari Parti itu masih dianggap agak baik memandangkan penubuhannya yang agak baru. Namun begitu, pada tahun 1999 dan 2004 tiada seorang calon yang berjaya menjadi ahli Dewan Undangan Negeri. Berkemungkinan calon wanita Melayu dari parti ini memerlukan strategi yang lebih baik bagi mendapatkan sokongan masyarakat khususnya dari pengundi wanita Melayu dan juga bukan Melayu. Pada tahun 1999, Parti Keadilan Rakyat telah meletakkan seorang calon di Pulau Pinang iaitu Salma Ismail di Batu Uban (N30). Beliau memperolehi undi sebanyak 7,241. Di Melaka pula pada PRU ke-10 ini, Parti Keadilan Nasional² telah meletakkan calon di Bukit Asahan (N8) dengan memperolehi undi sebanyak 3,265. Zainon Jaafar telah ditewaskan oleh calon dari BN iaitu Datuk R. Raghavan dengan majoriti 2,293. Seterusnya Pilihan Raya Umum 1999 ini pula, calon Parti Keadilan Rakyat (PKR atau KEADILAN) Nor'aini Saidi di Johor telah mengalami kekalahan di kawasan Simpang Renggam (N25) dengan mendapat undi 5,956. Beliau dikalahkan oleh calon BN iaitu Law Boon King @ Low Boon Hong yang mendapat 17,534 undi dengan majoriti 11,578 undi.

Pada tahun 2004 calon yang diletakkan di kawasan kota Anggerik (N40) di Selangor iaitu Annette Syed Mohameed @ Animah Ferrar Syed Mohamed hanya berjaya mendapat 8,652 undi. Manakala di Pulau Pinang pada tahun 2004 pula telah meletakkan seorang calon iaitu Salma Ismail di Tualang Sekah (N42). Beliau mendapat undi 3,919 dan dikalahkan oleh pesaing dari BN iaitu Datuk Mohd. Radzi Manan dengan memperolehi majoriti 3,311 undi. Di Melaka pula, pada Pilihan Raya Umum kali ini, PKR (KEADILAN) telah meletakkan seorang calon di Ayer Limau (N3) iaitu Zainon Jaafar dengan mendapat 1,188 undi. Beliau telah dikalahkan oleh Idderis Kassim dari BN dengan majoriti 4,018 undi. Pada Pilihan Raya Umum 2004 juga, calon PKR (KEADILAN) yang gagal ialah

²Pendokong reformasi telah menubuhkan Pergerakan Keadilan Sosial (Adil) sebagai platform perjuangan ekoran pemecatan Anwar Ibrahim namun gagal untuk mendaftarkan parti tersebut. Pendokong reformasi mengambil keputusan untuk mengambil alih sebuah parti yang sedia ada iaitu Ikatan Islam Malaysia yang ditubuhkan pada tahun 1990. Parti Keadilan Nasional berjaya ditubuhkan pada 4 April 1999. Namun pada 3 Ogos 2003, Parti Keadilan Nasional dan Parti rakyat Malaysia (PRM) melancarkan penubuhan Parti Keadilan Rakyat namun berjaya didaftarkan selepas Pilihan Raya Umum 2004. Lihat <http://www.keadilanrakyat.org/sejarah-parti/> diakses pada 6 April 2016.

Zaliha Mustafa dengan jumlah undi yang diperolehi sebanyak 6, 515 di mana beliau tewas di tangan calon BN iaitu Ali Muhammad dengan majoriti 19,767 undi. Mereka bertanding merebut kerusi DUN di Tanjong Puteri (N44).

Jadual 3: Ahli Dewan Undangan Negeri DUN Parti Keadilan Rakyat (KEADILAN) 2008

Calon dan parti	Kawasan Parlimen dan DUN	Jumlah pengundi yang keluar mengundi	Jumlah undi yang diperolehi	Majoriti	Peratus kemenangan
Haniza Binti Mohamed Talha (PKR) mengalahkan Munaliza Binti Hamzah (BN)	P105/N33 dun Taman Medan, Selangor	29, 652 (74.11 %)	16, 803	4, 433 (15.18 %)	57.52 %
Rodziah Binti Ismail (PKR) mengalahkan Salamon Bin Selamat (BN)	P108/N41 Dun Batu Tiga, Selangor	28, 526 (77.32 %)	15, 852	3, 563 (12.64%)	56.25 %

Sumber: Diubahsuai dari *Utusan Malaysia*, 8 Mac 2008, Dewan Masyarakat Edisi Khas PRU12, 2008, hlm.3, New Straits Times, 10 Mac 2008.

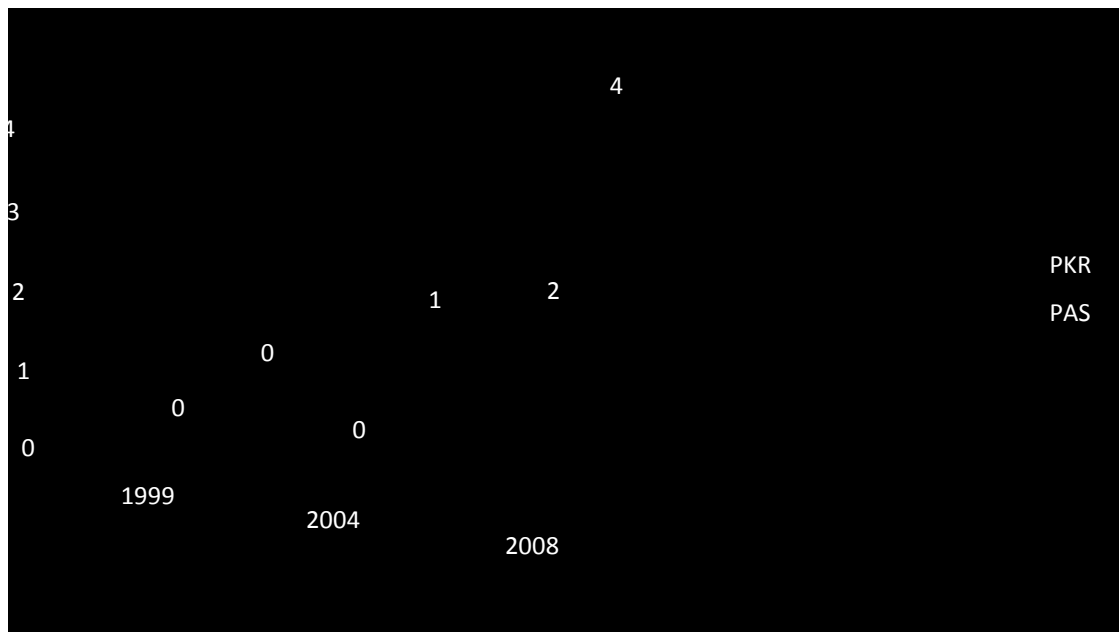
Berdasarkan jadual di atas terdapat dua orang calon PKR telah berjaya menjadi ahli Dewan Undangan Negeri. Haniza Binti Mohamed Talha telah mengalahkan calon UMNO Munaliza Binti Hamzah (BN) dengan majoriti kemenangan sebanyak 4,433 undi atau 15.18 peratus dengan jumlah undi yang diperolehi sebanyak 16, 803 undi iaitu 57.52 peratus. Beliau berjaya menjadi ahli Dewan Undangan Negeri N33 DUN Taman Medan, Selangor. Calon PKR memperolehi undi sebanyak 12,370. Seterusnya Rodziah Binti Ismail juga berjaya mengalahkan Salamon Bin Selamat (BN) di kawasan DUN Batu Tiga, Selangor dengan memperolehi undi sebanyak 15,852 iaitu 56.25 peratus kemenangan. Beliau berjaya dengan majoriti kemenangan sebanyak 3,563 undi iaitu 12.64 peratus dengan mengalahkan calon BN Salamon Bin Selamat yang mendapat 12,289 undi.

Jadual 4: Calon Parti Keadilan Rakyat (KEADILAN) Yang Kalah PRU 2008

Calon dan parti	Kawasan DUN	Jumlah undi yang diperolehi
1. Pozyah Hamzah	Perlis, Indera Kayangan (N8)	2,451
2. Noorhayati Jaafar	Pulau Pinang, Telok Ayer Tawar (N6)	5,008
3. Noorsiah Arshad	Pulau Pinang, Bertam (N2)	4,142
4. Aisah Lamsah	Negeri Sembilan, Rantau (N27)	3,956
5. Rohani Bakar	Kedah, Bakar Bata (N12)	7,874

Berdasarkan jadual 4 di atas, dinegeri Perlis, Parti Keadilan Rakyat (PKR atau KEADILAN) telah meletakkan seorang calon iaitu Pozyah Hamzah di Indera Kayangan (N8) namun, beliau tewas kepada calon BN dan mendapat undi sebanyak 2,451. Manakala di Pulau Pinang Noorhayati Jaafar ditewaskan oleh Jahara Hamid dari UMNO. Mereka bertanding di Telok Ayer Tawar (N6) di mana Noorhayati mendapat 5,008 undi. Seorang lagi calon Parti Keadilan Rakyat (PKR atau KEADILAN) yang kalah ialah Noorsiah Arshad yang bertanding di Pulau Pinang, Bertam (N2) dengan mendapat 4,142 undi. Seterusnya di Perlis pula, PKR meletakkan seorang calon iaitu Pozyah Hamzah di Indera Kayangan (N8) dan mendapat 2,451 undi, namun tewas di tangan calon BN iaitu Dr. Por Choo Chor yang mendapat undi 3,714. Di Negeri Sembilan pula, calon PKR iaitu Aisah Lamsah telah ditewaskan oleh Mohamad Hassan dari BN dengan majoriti 3,783 undi. Aisah Lamsah bertanding di Rantau

(N27) dan mendapat 3,956 undi. Calon yang kalah bagi kerusi DUN di negeri Kedah pula ialah Rohani Bakar yang bertanding di kawasan Bakar Bata (N12) dengan memperolehi undi 7,874. Beliau ditewaskan oleh Ahmad Bashah Md. Hanipah dari calon BN dengan mendapat undi 8,232 undi dan majoriti 358 undi

Sumber: Diubahsuai dari *Almanak Keputusan Pilihan Raya Umum Parlimen & Dewan Undangan Negeri 1959-1999*, Anzagain Sdn. Bhd., 2004, *Majalah Massa*, 27 November 1999, 'Pilihan Raya Paling Sengit', hlm. 14, *Utusan Malaysia*, 28 Mac 2004, *Utusan Malaysia*, 23 Mac 2004, *Utusan Malaysia*, 8 Mac 2008, Dewan Masyarakat Edisi Khas PRU12, 2008, hlm.3, *New Straits Times*, 10 Mac 2008.

Rajah 2
Perbandingan Pencapaian Wanita PAS dan PKR (DUN) 1999 - 2008

Berdasarkan Rajah 2 di atas, parti PAS dan PKR dilihat berjaya menguasai kerusi DUN pada tahun 2008. Jumlah peningkatan kejayaan calon wanita agak ketara pada tahun berkenaan berbanding tahun 1999 dan tahun 2004. Kejayaan ini cukup besar bagi calon wanita Melayu dalam kalangan parti pembangkang ini. Di sini juga telah memperlihatkan kepada kita perubahan politik baru sudah memberi kesan kepada lanskap politik semasa. Masyarakat telah mula menerima wakil rakyat wanita untuk membawa suara mereka dalam dewan negeri. Penerimaan masyarakat terhadap wakil rakyat wanita Melayu untuk menjadi pemimpin sekaligus membuktikan mereka tidak lagi dikekang oleh adat dan budaya tradisi Melayu lama yang menyekat peluang wanita untuk keluar menyumbang bakti dalam masyarakat.

Kesimpulan

Secara ringkasnya, calon wanita PAS berjaya menjadi ahli Dewan Undangan Negeri bermula pada tahun 2004 apabila PAS telah meletakkan calon wanita dalam Pilihan Raya Umum. Pada tahun 2008 kelihatan agak memberangsangkan apabila jumlah calon wanita yang berjaya meningkat kepada 4 orang berbanding satu calon pada tahun 1999. Seterusnya bagi Parti Keadilan Rakyat (PKR atau KEADILAN) pula, terdapat dua orang calon wanita telah berjaya menjadi ahli Dewan Undangan Negeri pada tahun 2008. Namun pada tahun 1999 dan 2004 tiada seorang calon yang berjaya menjadi ahli Dewan Undangan Negeri. Namun begitu, Wakil rakyat yang telah dipilih melalui proses pilihan raya hendaklah berkhidmat dengan cekap dan berkesan kepada seluruh rakyat dalam kawasan pilihan raya yang diwakilinya sama ada dari komponen parti yang berjaya membentuk kerajaan atau parti-

parti pembangkang. Tugas dan tanggungjawab mesti dipikul dan dilaksanakan dengan sepenuh hati. Wakil rakyat yang mewakili parti-parti politik sentiasa menyampaikan perkhidmatan yang terbaik untuk menunjukkan bukti kebaikan ideologi yang dibawa oleh parti masing-masing. Secara tidak langsung keadaan ini memberi kesan kepada parti politiknya untuk mendapat sokongan daripada rakyat dan seterusnya mengekalkan kuasa untuk memerintah. Perkhidmatan yang terbaik menjadi daya tarikan kepada rakyat untuk memberi sokongan. Keadaan ini menunjukkan rakyat mempunyai kuasa dalam sistem demokrasi bagi menentukan bakal perwakilan dalam Dewan Undangan Negeri bagi membentuk sebuah kerajaan yang bakal memerintah. Peranan dan tanggungjawab wakil rakyat dan parti politik memang tidak dapat dipisahkan.

Rujukan

- Almanak Keputusan Pilihan Raya Umum Parlimen & Dewan Undangan Negeri 1959-1999*. (2004). Shah Alam, Selangor: Anzagain Sdn. Bhd.
- Dewan Masyarakat Edisi Khas PRU12*, 2008.
- Harakah*, 4 Jun 1999.
- Hassan Shukri. (2002). *Ke Arah Memahami Dasar dan Pegangan PAS*, Sementa, Panjang, Selangor : Badan Perhubungan PAS Selangor.
- Hoi Hui Ling. (2011). 'Prestasi Calon Wanita Dalam Pilihan Raya Umum ke-12', dalam Joseph M. Fernando, et al., *Pilihanraya Umum Malaysia Ke-12, Isu dan Pola Pengundian*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- <http://www.keadilanrakyat.org/sejarah-parti/> diakses pada 6 April 2016.
- <http://putrawangsa.com/keputusan-pilihanraya-umum-2004-dun/> diakses pada 19 November 2015
- Jamilah Ariffin, (1992). *Women and Development in Malaysia*, Selangor: Pelanduk Publications.
- Malaysiakini.com, 9 April 2013. <https://www.malaysiakini.com/news/226219>. Diakses pada 20 Disember 2015
- Majalah Massa*, 27 November 1999
- New Straits Times*, 10 Mac 2008.
- Riduan Mohamad Nor. (2009). *Abdul Hadi Awang, Murabbi, Ideolah, Pemimpin*, Kuala Lumpur: Jundi Resources.
- Teks Ucapan Dasar Muktamar tahunan PAS Kali Ke-49, pada 12 September 2003 bertempat di Markaz Tarbiah PAS Pusat Teman Melewar.
- Utusan Malaysia*, 1 Disember 1999.
- Utusan Malaysia*, 2 Disember 1999.
- Utusan Malaysia*, 23 Mac 2004.
- Utusan Malaysia*, 28 Mac 2004.
- Utusan Malaysia*, 8 Mac 2008.